

взаємодії забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною діяльністю» [5, с. 7] – наголошується в пояснювальній записці.

Отже, дослідження вітчизняної музично-освітньої системи в другій половині ХХ століття дало змогу виділити чотири періоди її розвитку, які пов'язані з реформуванням, перебудовою, модернізацією й інтеграцією до європейського освітнього товариства. Завдяки запровадженню нових програм, удосконаленню змісту музичного виховання, розробці нових концепцій спрямованих на формування духовного потенціалу молоді засобами музичного мистецтва, підготовці кваліфікованих учителів музики на музично-педагогічних факультетах вищих навчальних закладах спостерігається значне підвищення рівня музичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів, формування в них цілісного художнього образу світу, відбувається становлення національної свідомості особистості.

Література

1. Гадалова І.М. *Методика викладання музики у початкових класах: навч. посібник* / І.М.Гадалова – К.: ІСДО, 1994. – 272 с.
2. Масол Л. М. *Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія* / Л. М. Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
3. *Программа по музыке для общеобразовательной школы 1 – 3 классы.* – М.: Просвещение, 1983. – 112 с.
4. *Програма середньої загальноосвітньої школи. Музика. 1 – 7 класи.* – К.: Радянська школа, 1986. – 105 с.
5. *Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний цикл. 5 – 11 класи.* – К.: Перун. 2005. – 233 с.

УДК 378.091.011.3-051:78

Чугунова Є.В.

ГОТОВНІСТЬ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статті раскрыта структура професійної компетентності у майбутнього учителя музики і освітлені сутність готовності до організації музично-дозвільної діяльності учасників молоді як одну з її складових.

Ключевые слова: музично-дозвільна діяльність, учасники молоді, компетентність, компетенції, учитель музики.

The article deals with the structure of the professional competence of future music teachers and highlight the essence of preparedness organization musically and leisure activities of students as one of its components.

Keywords: musical and recreational activities, students, competence, competence, music teacher.

Розглядаючи роль музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді як домінуючої у вихованні духовного світу особистості, ми наголошуємо, що для більш ефективної організації даного процесу потрібен кваліфікований педагог-організатор, що вільно володіє системою відповідних знань, умінь і навичок. Оскільки серед художньо - культурних уподобань учнівської молоді у вільний час одне з перших місць посідає музика, то цілком закономірно, що організацію музично-дозвілленої діяльності школярів найбільш ефективно може здійснювати саме вчитель музики, педагог, який вільно володіє відповідною системою знань, умінь і навичок у організації даного виду діяльності на рівні високих вимог сучасності.

Саме вчитель музики як найбільш підготовлений фахівець з художньо-естетичного виховання підростаючого покоління виконує роль провідника цінного духовного досвіду поколінь, що сконцентрованого у музичній діяльності.

Професійна компетентність майбутнього вчителя музики включає готовність студентів до організації музичної діяльності учнів не тільки під час навчально-виховної роботи, й у вільний від навчання час, на дозвіллі.

Враховуючи специфіку музично-дозвіллевої діяльності, в основі якої лежить добровільна самодіяльна ініціатива учня у виборі певного її виду, можна стверджувати, що компетентність майбутнього вчителя музики включає не лише професіоналізм у фаховій сфері, а й його особистісні якості, такі як освіченість, комунікативність, ділова активність, спрямованість на конструктивне вирішення проблемних ситуацій певного виду діяльності, висока інформованість, прагнення до постійного підвищення рівня професіоналізму тощо.

Іншими словами, успіх організації музично-дозвіллевої діяльності багато в чому залежить від готовності майбутнього вчителя музики як організатора та керівника виховної роботи у життєдіяльності учнівської молоді в умовах музичного дозвілля.

Таким чином, готовність до організації музично-дозвіллевої діяльності майбутнього вчителя музики знаходиться в єдності зі спрямованістю на професійну діяльність та особистісний розвиток студента, бажанням досягти успіху при вирішенні професійно – педагогічних проблем як організатора музичної діяльності у процесі виховної роботи з учнівською молоддю.

Відтак *готовність майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності* – це усвідомлений активно-діяльнісний стан, що включає в себе особистісні (мотиви і інтереси) і професійні (знання і вміння) якості індивіда, які забезпечують здатність до створення умов для спільної музичної діяльності учнівської молоді на дозвіллі, спрямованої на задоволення гедоністичних, пізнавальних та естетичних потреб.

Основою готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді виступають загальнопедагогічна та спеціальна (фахова) складові професійної компетентності індивіда.

У перекладі з латинської поняття „компетентність” „competentia” означає коло питань, досвідченість у певній галузі, у якій людина має певні знання,

досвід, повноваження та ін. Згідно з означенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI) поняття “компетентність” визначається як спроможність кваліфіковано провадити діяльність[5].

Поряд з поняттям „компетентність” використовується поняття „компетенції”. Словник сучасної англійської мови пояснює: *competens* – «компетенція» - здібність й уміння здійснювати необхідну діяльність; володіння спеціальною сферою знань; спеціальні вміння для виконання певних професійних обов’язків[2]. Згідно з позицією А. Хуторського компетенція - готовність використовувати свої знання, вміння, навички, це - загальна здатність, заснована на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях для вирішення практичних і теоретичних завдань” [6]

Нам близька думка науковця С.Ракова, який визначив компетенцію як еталон досвіду, знань умінь і навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, а компетентність - рівень досягнення особистістю вказаних компетенцій [2].

На основі результату вивчення праць відомих науковців та педагогів (О. Власова, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Левицький, А.Маркова, В.Маслов, О.М. Олексюк, В. Орлов, О.Пометун, Дж. Равен, В.В. Серіков, В.О. Тюріна) доведено, що професійну компетентність учителя слід розглядати як інтегративне утворення, в основі якого лежать професійні знання і вміння, особистісні якості та досвід, що обумовлює здатність майбутнього вчителя до ефективного виконання педагогічної діяльності[4].

Спираючись на думку міжнародного експерта, професора О.Крисана, що акцентував увагу на системі компетентностей. До неї входять надпредметні, загальнопредметні та соціально-предметні компетентності. Вважаємо, що в основі готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності як складової її фахової компетентності лежать загальнопредметні, спеціально-предметні компетенції [5].

До загально предметних компетентностей майбутнього вчителя музики слід віднести музично-педагогічний досвід, знання, уміння й навички, педагогічну культуру, в основі якої є художньо-педагогічне спілкування. Адже саме орієнтація студентів на майбутню педагогічну діяльність при вивченні психолого-педагогічних дисциплін спрямовує їх на створення ситуації творчої самореалізації та самовираження у організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді.

До спеціально-предметної складової, що відповідає за професіоналізм майбутнього вчителя музики, слід віднести фахову компетентність, яка охоплює особистісні характеристики, теоретичні знання, практичні здатності. Слід враховувати специфіку фахової підготовки майбутнього вчителя музики як готовності до організації музично-дозвіллевої діяльності, що зумовлена метою і змістом музичного дозвілля. В комплексі вона охоплює музичні та педагогічні компоненти, що в кінцевому результаті забезпечує успіх музично-особистісного розвитку підростаючого покоління.

За результатом вивчення психолого-педагогічної літератури, наукових досліджень і практичних пошуків можна уявно накреслити компетенції

професійної компетентності майбутнього вчителя музики з організації музично-дозвіллевої діяльності, які включають :

- музично-педагогічні знання (теорія та історія музики, методики музичного виховання, психології та педагогіки, основ вокалу та диригування, методики роботи з хором);
- музично-педагогічні вміння (спеціальні музичні знання, володіння музичним інструментом, методикою музично-естетичного виховання, співочим голосом, уміння керувати інструментальними та вокальними колективами);
- професійно-особистісні якості (музичний смак, ціннісна зорієнтованість, висока загальна культура, толерантність, гуманізм);
- музичні здібності (музично-слухові уявлення, ладове та музично-ритмічне відчуття);
- комунікативно-організаторські вміння (володіння культурою мови, емоційність, менеджерські вміння).

Якщо розглядати спеціально-предметні компетенції майбутнього вчителя музики з точки зору готовності до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді, то ці компетенції стосуються, на нашу думку, предметів базових дисциплін, що забезпечують фахову підготовку студентів музично-педагогічних факультетів.

До фахової підготовки майбутніх учителів музики слід віднести:

- музично теоретичний цикл;
- музично-інструментальний цикл;
- диригентсько-хоровий цикл;
- інструментально-виконавський цикл;
- методику музичного виховання.

Для досягнення належного рівня фахової компетентності майбутнього вчителя музики знання з теорії та історії музики є необхідними. Вважаємо, що для формування професійної компетентності щодо організації музично-дозвіллевої діяльності майбутній вчитель музики повинен цікаво, грамотно, різнобічно і образно розповідати дітям про музику, використовуючи найкращі твори мистецтва у різнопланових заходах музичного дозвілля, визначати основні риси того чи іншого музичного стилю, художніх течій та напрямків; здійснювати художньо-педагогічний аналіз музичних творів, виявляючи закономірності образного змісту та його втілення у всьому комплексі формотворчих і виразних засобів; виявляти у творах вузлові моменти музичної драматургії. Адже теоретична підготовка дозволяє майбутньому вчителю музики глибше розуміти явища музичного мистецтва, основні закономірності історії та теорії музики в їх взаємозв'язку і взаємообумовленості, що у подальшому дає можливість у доступній яскравій формі розповідати про мистецтво, проводити бесіди, лекції, диспути.

Враховуючи популярність серед учнівської молоді вокального виду музичної діяльності на дозвіллі, яка зумовлена насиченістю мас –медіа вокальними програмами типу „Голос країни”, „Фабрика зірок”, „Х-фактор”, „Битва хорів”, що, як показала практика, безпосередньо вплинуло на свідомість підростаючого покоління, успішність в організації майбутнім вчителем музики

музично-дозвіллевої діяльності неможлива без достатньої вокальної підготовки. Адже, працюючи над постановкою голосу, кожен майбутній учитель музики – організатор музичного дозвілля учнівської молоді – повинен усвідомлювати, що його голос являє собою складне та багатогранне явище. З одного боку, це досконалий „живий” інструмент, який безпосередньо виражає почуття і думки виконавця, а з іншого – дієвий засіб впливу на художньо-естетичну свідомість підростаючого покоління. Тому співацький голос вимагає систематичної, педагогічно грамотної роботи та професійного, дбайливого ставлення. Вчитель музики повинен враховувати вікові особливості зміни голосового апарату у період мутації.

У роботі з учасниками вокального гуртка або ансамблю слід дотримуватися здоров'язберігаючих технологій, уникати фізичного та психологічного перевантаження юних вокалістів, не допускати форсованого звуку, обережно розширювати діапазон володіти методикою вокально-постановчої роботи у мутаційний період. Майбутній вчитель музики повинен вміти тонко реагувати на будь-які відхилення від правильного інтонування, відчувати багату гаму кольорів людського голосу.

Зазначимо, що однією з наймасовіших форм музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді є вокально-хоровий гурток, керівництво яким передбачає володіння рядом умінь: читати хорові партитури, диригувати, знати особливості роботи з хором. Таким чином, у даному аспекті важливими є знання і вміння гнучкого варіювання прийомів управління ансамблевого звучання, внутрішнього інтонування партитури, підбору вокально-хорового репертуару для різного складу хорів. Керівник вокально-хорового гуртка повинен добре володіти технікою диригування хором: вміти диригувати однією рукою і одночасно грати на інструменті, показувати вступ і зняття на будь-яку частку такту, визначити динамічний розвиток, взяття дихання тощо.

Загалом вокально-хорова робота вимагає від керівника вміння стежити за чистотою інтонації, строем, ансамблем; привчати учасників колективу співати по руці диригента, моделювати музичний образ і втілювати його в тому чи іншому конкретному звучанні.

Розглядаючи виконавсько-інструментальний цикл фахової підготовки, можемо визначити ряд компетентностей, а саме: у інтерпретації музичного твору, читанні нот з листа, у транспонуванні музичних творів в різні тональності, створенні супроводу мелодії пісень на слух, володінні навичками перекладань, гри в ансамблі. Адже підготовка вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді неодмінно включає оволодіння навичками інструментально-виконавської і концертмейстерської діяльності. Вчитель музики у організації музичного дозвілля учнівської молоді, виступаючи у різного плану заходах в ролі виконавця, ілюстратора, акомпаніатора, використовує своє вміння гри на інструменті. Звісно, говорячи про інструментальну підготовку, ми маємо на увазі володіння грою на будь-якому музичному інструменті, Керівник може супроводжувати заняття грою на баяні, гітарі, бандурі, сопілці. Але, на нашу думку, перевага віддається фортепіано, тому що вчителів доводиться грати багато творів, написаних спеціально для фортепіано, а з огляду особливостей вокально-хорової роботи,

де вчитель однією рукою диригує, а іншою акомпонує, це зручніше зробити на фортепіано.

У готовності студентів до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді важливе місце належить володінню майбутнім вчителем музики методикою музичного виховання, що дисциплінує та інтегрує фахові та психолого-педагогічні знання і уміння. Курс методики музичного виховання висвітлює історію вітчизняної та світової музичної освіти, містить знання методики роботи з учнями різних вікових груп, знайомить з методами навчання учнів різних видів музичної діяльності. Методична оснащеність вчителя є запорукою вдалої практичної діяльності його в організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді, вона дозволяє уміло імпровізувати в несподіваних ситуаціях, використовувати різноманітні види та форми роботи, що сприяє створенню атмосфери творчої активності, зацікавленості.

Отже, підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що готовність майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності постає як складова фахової компетентності – здатності застосовувати знання та вміння; спроможності кваліфіковано провадити музичну діяльність; здатності до педагогічної діяльності, до музично-естетичного виховання, до використання всіх видів мистецтва, у яких учнівська молодь спроможна задовольняти індивідуальні та соціальні потреби.

Таким чином, готовність майбутнього вчителя музики до організації та мотивації учнівської молоді на музично-дозвіллеву діяльність напряду залежить як від особистісних якостей, так і від кваліфікаційної характеристики фахової компетентності вчителя, що включає в себе менеджерські вміння в організації виховної роботи з вихованцями на дозвіллі, здатність до педагогічного спілкування й професійного самовдосконалення.

Література

1. Балл Г.О психологических основах формирования готовности к профессиональному труду / Г. Балл // Психолого - педагогические проблемы профессионального образования: Наук. метод. сб. / Ред. кол.:И.А. Зязюн (п 2).
2. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці // Шлях освіти. – 2004. - №3. – С.22-24.
3. Збірник наукових праць "Інформаційні технології освіти" (ІТО), 2008 : КВ№18045-6895 ПР від 27.05.2011
4. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти // Стратегія реформування освіти України. - Київ.: К.І.С.2003. – 295 с.
5. Оскарссон Б. Базовые навыки как обязательный компонент высококачественного профессионального образования/ Оценка качества профессионального образования. Доклад5 / Б.Оскарссон [Под общ. ред. В.И. Байденко, Дж. ван Зантворта
6. Хуторской А. К. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.К. Хуторской //Народное образование. - 2003. - №2.